

**МОНГОЛ УЛСЫН ЭРҮҮЛ МЭНД, ХҮНС ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ, ХӨНГӨН ҮЙЛДВЭРИЙН
САЙДЫН ХАМТАРСАН ТУШААЛ**

Огноо: 2009 /...../...../

Дугаар: 283/207

Улаанбаатар хот

**Зөв хооллох, дасгал хөдөлгөөнийг дэмжих Үндэсний
стратегии батлах тухай**

Монгол Улсын Засгийн газрын 2009 оны 239 дүгээр тогтоолыг хэрэгжүүлэх зорилгоор
ТУШААХ НЬ:

1. Халдварт бус өвчний нийтлэг эрсдэлт хүчин зүйлийг бууруулах “Зөв хооллох, дасгал хөдөлгөөнийг дэмжих Үндэсний стратеги”-ийг нэгдүгээр, үндэсний стратегийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөг хоёрдугаар хавсралтаар тус тус баталсугай.

2. Үндэсний стратегийг хэрэгжүүлэхэд Олон улсын байгууллага, хандивлагчдын зээл, тусламжийн тодорхой хэсгийг чиглүүлэхийг Эрүүл мэнд, Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн дэд сайд нарт, стратегийн зорилтыг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг жил бүр боловсруулж, хэрэгжилтийг зохион байгуулж, хяналт тавьж ажиллахыг ЭМЯ-ны Нийгмийн эрүүл мэндийн бодлогын хэрэгжилтийг зохицуулах газар/С.Төгсдэлгэр/, ХХААХҮЯ-ны Хүнсний үйлдвэрлэл, худалдаа үйлчилгээний бодлогын хэрэгжилтийг зохицуулах газар /Ч.Энх-Амгалан/, шаардагдах зардлыг Эрүүл мэнд, Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын багц дахь төвлөрсөн арга хэмжээний зардалд тусгах замаар санхүүжүүлэхийг ЭМЯ-ны Санхүү, хөрөнгө оруулалтын газар/Н.Түмэндэмбэрэл/, ХХААХҮЯ-ны Стратеги, бодлого төлөвлөлтийн газар/П.Баянмөнх/-т тус тус үүрэг болгосугай.

**ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН
САЙД**

С.ЛАМБАА

**ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ, ХӨНГӨН
ҮЙЛДВЭРИЙН САЙД**

Т.БАДАМЖУНАЙ

Танилцуулга

Монгол Улсын Засгийн газрын 2008-2012 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 1.1.1, Монгол Улсын эдийн засаг, нийгмийг 2009 онд хөгжүүлэх үндсэн чиглэлийн 15.15 дахь заалтыг үндэслэн хүн амд эрүүл аж төрөх хэв маяг, эрүүл мэндээ хамгаалах зөв зан үйлийг төлөвшүүлэх ажлыг сайжруулах зорилгоор “Зөв хооллох, дасгал хөдөлгөөнийг дэмжих үндэсний стратеги”-ийн төслийг боловсрууллаа.

Сүүлийн 15 жилийн турш хамгийн бага өртөг зардлаар урьдчилан сэргийлэх бүрэн боломжтой, хоол, хүнсний хэрэглээ, хөдөлгөөний хомсдолтой холбоотой халдварт бус өвчний улмаас нас баралтын шалтгаанд зүрх судасны өвчин, чихрийн шижин, ясны сийрэгжилт, хавдар болон эдгээр өвчнийг нөхцөлдүүлэгч завсрын хүчин зүйл болох таргалалт, цусны даралт ихсэлт, цусан дахь өөх тос, сахарын хэмжээ нэмэгдэх хандлагатай байна. Тухайлбал: Монгол Улсын хүн амын нас баралтын тэргүүлэх 5 шалтгааныг 10 000 хүн амд ногдох байдлаар авч үзэхэд цусны эргэлтийн тогтолцооны өвчин, хавдар, бэртэл хордлого гадны шалтгаант үр дагавар, хоол шингээх эрхтний өвчин болон амьсгалын тогтолцооны эмгэг эзэлж байгаа бөгөөд цусны эргэлтийн тогтолцооны өвчлөл 15-45 насныхны дунд түгээмэл байна. Судалгааны дүнгээс харахад хүүхэд, өсвөр үеийнхний 80,2 хувь нь тухайн насныхаа бие бялдрын хөгжлийн түвшинд хүрэхгүй, 15-34 насны хүн амын бие бялдрын хөгжлийн үзүүлэлт 35-64 насны бүлгийн үзүүлэлтийн дундаж түвшингээс доогуур, 15–64 насны хүн амын 31.6 хувь нь илүүдэл жин ба таргалалттай байгаа нь анхаарал татсан асуудлын нэг болоод байна.

Хүн амын жимс, ногооны хэрэглээ 3.2 нэгж буюу Дэлхийн эрүүл мэндийн байгууллага/ДЭМБ/-ын зөвлөмж болгож буй хэмжээ (5 нэгж буюу 400.0 гр)-нд хүрэхгүй, ялангуяа хөдөөгийн хүн амын хэрэглээ туйлын хангалтгүй, хүн амын 70 орчим хувь нь давстай цай хэрэглэдэг, ДЭМБ-ын зөвлөмж (хоногт 6гр) хэмжээнээс их, түүнчлэн хүн амын 35 орчим хувь нь өөх тосны хэрэглээ өндөр байгаа нь монгол хүний хоногт хэрэглэвэл зохих зөвлөмж хэмжээнээс их, нийт өөх тосны хэрэглээний 56–81 хувийг амьтны гаралтай хүнсний бүтээгдэхүүнээс авч байгаа нь тогтоогдсон. Халдварт бус өвчинд нөлөөлж буй эдгээр эрсдэлт хүчин зүйлсээс сэргийлж, тархалтыг бууруулж чадвал дээрх халдварт бус өвчнөөр өвчлөх, цагаас өмнө нас барах, тахир дутуу болох тохиолдлыг 50 хүртэл хувиар бууруулж нийгэм, эдийн засагт үзүүлж буй дарамтыг бууруулах бүрэн боломжтойг Дэлхийн эрүүл мэндийн байгууллага зөвлөдөг.

Стратегийг салбарын байгууллагуудын болон салбар дундын хамтын ажиллагаа, бизнес, аж ахуйн нэгж байгууллагын оролцоо, идэвх санаачлагыг өрнүүлэх замаар хэрэгжүүлэх бөгөөд энэхүү стратегийг хэрэгжүүлэх гол салбар нь Эрүүл мэнд, Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам юм.

Иймээс Засгийн газрын 2009 оны 239 дүгээр тогтоолоор сайшаасан “Зөв хооллох, дасгал хөдөлгөөнийг дэмжих Үндэсний стратеги, үйл ажиллагааны төлөвлөгөө”-г хамтран батлахаар хүргүүлж байна.

Эрүүл мэндийн яам

Эрүүл мэндийн сайд, Хүнс, хөдөө аж ахуй,
хөнгөн үйлдвэрийн сайдын 2009 оны дүгээр
сарын-ний өдрийн 283/207 тоот хамтарсан
тушаалын нэгдүгээр хавсралт

Зөв хооллох, дасгал хөдөлгөөнийг дэмжих үндэсний стратеги Нэг. Үндэслэл

Дэлхийн эрүүл мэндийн байгууллага (ДЭМБ)-ын тооцоолсноор Халдварт бус өвчин дэлхийн хүн амын өвчлөлийн 43 хувь, нас баралтын шалтгааны 60 хувийг эзэлж байгаа бөгөөд 2020 он гэхэд өвчлөлийн 60 хувь, нас баралтын шалтгаан 73 хувьд хүрэх магадлалтай хэмээн мэдэгдсэн. Халдварт бус өвчин(ХБӨ)-д нөлөөлж байгаа 10 эрсдэлт хүчин зүйлээс хамгийн түгээмэл анхдагч эрсдэлт хүчин зүйлс нь хоол хүнсний зохисгүй хэрэглээ, хөдөлгөөний хомсдол, архи, тамхины хэрэглээ болж байгаа бөгөөд эдгээр нь илүүдэл жин, артерийн даралт ихсэлт, цусан дахь өөх тос, сахарын хэмжээ нэмэгдэх зэрэг завсрын хүчин зүйл байдлаар илэрч улмаар өвчлөл, нас баралтад хүргэдэг. Эдгээрийн 5–6 хүчин зүйл нь хүнсний хэрэглээ ба хөдөлгөөний идэвхтэй нягт холбоотой байна.

Эрсдэлт хүчин зүйлсээс сэргийлж, тархалтыг бууруулах замаар ХБӨ-өөр өвчлөх, цагаас өмнө нас барах, тахир дутуу болох тохиолдлыг 50 хүртэл хувиар өөрөөр хэлбэл хүнсний бүтээгдэхүүнийг зөв сонгон хэрэглэж, архины хэрэглээг багасган, тамхинаас татгалзан биеийн жингээ хэвийн хэмжээнд барьж, амьдралынхаа туршид биеийн тамир, дасгал хөдөлгөөнийг эрхэмлэж чадвал зүрх судасны өвчнийг 80 хувь, 2-р хэлбэрийн чихрийн шижинг 90 хүртэл хувиар, хавдрын тохиолдлыг 30 гаруй хувиар бууруулж болно. Өөх тос, чихэр, давсыг хэтрүүлэн хэрэглэснээр артерийн даралт, цусан дахь холестерин, сахарын хэмжээг ихэсгэж, ходоод гэдэсний хорт хавдрын 19 хувь, зүрхний цус хомсдлын 31 хувь нь жимс, хүнсний ногооны бага хэрэглээтэй холбоотой гэж ДЭМБ зөвлөдөг¹.

Монгол Улсын хүн амын нас баралтын тэргүүлэх 5 шалтгааныг 10 000 хүн амд ногдох байдлаар авч үзэхэд цусны эргэлтийн тогтолцооны өвчин 21.9, хавдар 12.2, бэртэл, хордлого, гадны шалтгаант үр дагавар 11.7, хоол шингээх эрхтний өвчин 5.5, амьсгалын тогтолцооны эмгэг 2.3 промилиг тус тус эзэлж, хүн амын нас баралтын шалтгааны дотор сүүлийн 10 гаруй жилд халдварт бус өвчин (ХБӨ) давамгайлж, тасралтгүй нэмэгдэх хандлагатай байна². Хүн амын 61.0 хувь нь нийслэл хот болон аймгийн төвд амьдарч байгаа бөгөөд хүн амын 28.9 хувь нь 15 хүртэлх насны хүүхэд, 67 хувь нь 15-64 насныхан, 4.1 хувь нь 65 ба түүнээс дээш насны хүмүүс байна¹. Гэвч судалгаагаар хүүхэд, өсвөр үеийнхний 80.2 хувь нь С буюу түүнээс доош үнэлгээтэй, өөрөөр хэлбэл тухайн насныхаа бие бялдрын хөгжлийн түвшинд хүрэхгүй, 15-34 насны хүн амын бие бялдрын хөгжлийн үзүүлэлт 35-64 насны бүлгийн үзүүлэлтийн дундаж түвшингээс доогуур, чихрийн шижин өвчний тархалт Монгол Улсын хүн амын дунд жил ирэх тутам нэмэгдэж 8.2 хувьд хүрсэн³. Мөн хүн амын эрүүл мэндийн статистик судалгаанаас харахад цусны эргэлтийн тогтолцооны өвчлөл 15-45 насныхны дунд түгээмэл байна.

ДЭМБ-ын зөвлөмжөөр өгөгдсөн хэмжээнээс хүн амын жимс, хүнсний ногооны хэрэглээ бага, давс, өөх тосны хэрэглээ их байна.

Монгол Улс хүн амын жимс, хүнсний ногооны хэрэгцээний 50-70 орчим хувийг импортоор хангадаг бөгөөд импортын жимс, зарим хүнсний ногооны үнэ өндөр, экологийн

¹ Эрсдлийг бууруулж, амьдралын эрүүл хэв маягийг дэмжицгээе, Дэлхийн эрүүл мэндийн илтгэл, ДЭМБ, 2002.

² Эрүүл мэндийн статистикийн үзүүлэлт, 2007 он

³ ХБӨ-ний эрсдэлт хүчин зүйлийн тархалтын түвшин тогтоох судалгаа, ЭМЯ/ДЭМБ, 2006 он

цэвэр, аюулгүй жимс, хүнсний ногооны хангамж, хүртээмж дутмаг байна.

Хүн амын 72.5 хувь нь өдөрт 3.2 нэгж жимс, хүнсний ногоо хэрэглэж, ДЭМБ-ын зөвлөмж болгож буй хэмжээ (5 нэгж буюу 400.0 гр)-нд хүрэхгүй байна. Ялангуяа хөдөөгийн хүн амын жимс, хүнсний ногооны хэрэглээ туйлын хангалтгүй байгаа төдийгүй хүн амын 70 орчим хувь нь давстай цай хэрэглэж байна. Насанд хүрсэн хүн хоногт дунджаар 10.0 грамм давс хэрэглэж байгаа нь ДЭМБ-ын зөвлөмжөөр өгөгдсөн (хоногт 6 гр) хэмжээнээс их байна². Түүнчлэн хүн амын 35 орчим хувь нь өөх тосны хэрэглээ өндөр, хот суурин ба хөдөөд хоногт 92.1 ба 112.5 гр өөх тос хэрэглэж байгаа нь Монгол хүний хоногт хэрэглэвэл зохих зөвлөмж хэмжээнээс их, нийт өөх тосны хэрэглээний 56–81 хувийг амьтны гаралтай хүнсний бүтээгдэхүүнээс авч байгаа нь тогтоогджээ⁴.

Хүүхэд, залуучуудын бие бялдрын хөгжил, чийрэгжилтийн түвшин хижээл насныхнаас доогуур байна.

Хүн амын 15-34 насныхны бие бялдрын хөгжлийн үзүүлэлт 35-64 насныхнаас доогуур, эрэгтэйчүүдийн бие бялдрын хөгжлийн түвшин эмэгтэйчүүдийнхээс бага, ялангуяа 15-34 насны эрэгтэйчүүдийн 87.7-89.1 хувь нь хөдөлгөөний идэвх багатай, бие бялдрын хөгжил-чийрэгжилтийн байвал зохих түвшинд хүрэхгүй байгаа нь анхаарал татаж байгаа юм². Сүүлийн жилүүдэд цэргийн насны залуучууд бие бялдрын хөгжлийн үзүүлэлтээр цэргийн албанд тэнцэхгүй байгаа бөгөөд 2008 оны байдлаар тэдний 44.4 хувь энэ үзүүлэлтээр тэнцээгүй байна.

Монгол Улсын 15–64 насны хүн амын 31.6 хувь нь илүүдэл жин ба таргалалттай, үүнээс 21.8 хувь нь илүүдэл жинтэй, 9.8 хувь нь таргалалттай байна. Илүүдэл жин (25.54%) ба таргалалттай (12.5%) эмэгтэйчүүдийн эзлэх хувь эрэгтэйчүүдээс (Илүүдэл жин 18.24%, таргалалт 7.22%) харьцангуй өндөр, 15 – 64 насны хүн амын 23.1 (± 0.1) хувь нь биеийн хүч бага шаардсан хөдөлгөөн хийдэг буюу хөдөлгөөний хомдолтой, 34.1 (± 0.05) хувь нь ажлын байр, 29.8 (± 0.1) хувь чөлөөт цагаараа биеийн хүч их болон дунд зэрэг шаардсан хөдөлгөөн хийдэггүй байна². Түүнчлэн 10 хүн тутмын 6 нь (60.5%) бие бялдрын боловсрол, дасгал хөдөлгөөний талаар зохих мэдлэггүй, тэдгээрийн 51% дасгал хөдөлгөөний ач холбогдлыг ойлгодоггүй, 50% эрүүл мэндийн дэмжих биеийн тамир, дасгал хөдөлгөөнийг их спортоос ялгадаггүй, 57 % нь дасгал хөдөлгөөн, биеийн тамирын дасгалаар хичээллэх орчин нөхцөл муу, энэ талаарх биеийн тамирын арга зүйч багш нарын мэдлэг 51.5 %-д нь хангалтгүй байна⁵.

Хүн амын дунд халдварт бус өвчний эрсдэлт хүчин зүйлийн тархалт их байна.

ДЭМБ-ын дэмжлэгтэйгээр 2005 онд Монгол Улсад хийсэн “Халдварт бус өвчний эрсдэлт хүчин зүйлийн тархалтын түвшин тогтоох шатчилсан судалгаа”-аар 15- 64 насны хүн амын 10 хүн тутмын есэд нь (90.6%) ХБӨ-ний нийтлэг эрсдэлт хүчин зүйлсийн аль нэг нь илэрсэн, 5 хүн тутмын (20.7%) нэгд 3 ба түүнээс олон эрсдэлт хүчин зүйлс хавсран тохиолдож, 45 ба түүнээс дээш насны 2 эрэгтэй хүн тутмын нэг нь ХБӨ-өөр өвчлөх эрсдэл өндөр байгаа нь хүнсний зохисгүй хэрэглээ, хөдөлгөөний хомсдол нийгмийн эрүүл мэндийн тулгамдсан асуудлын нэг болж байгааг харуулж байна.

Монгол Улсын хүн амын дунд соёл иргэншил, амьдралын хэв маягтай холбоотой ХБӨ-ний өвчлөл, нас баралт, түүнийг нөхцөлдүүлэгч эрсдэлт хүчин зүйлийн тархалт нэмэгдэж, эрүүл мэндийн эдийн засагт давхар дарамт учруулж байна. Бага өртөг зардлаар урьдчилан сэргийлэх бүрэн боломжтой ХБӨ-ний гол эрсдэлт хүчин зүйлс болж буй хүнсний

⁴ Хүн амын хоол тэжээл, үндэсний хоёрдугаар судалгааны тайлан, ЭМЯ/НҮБХС, Эдмон ХК, 2000он

⁵ Социологийн судалгаа, БТСУХ, 2005 он.

зохисгүй хэрэглээ, хөдөлгөөний хомсдлыг нэгдсэн бодлого, зохицуулалтаар ханган тархалтыг бууруулах боломжтой. Иймээс Засгийн газрын 2005 оны 72 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Эрүүл мэндийн салбарын 2006-2015 оны мастер төлөвлөгөө”-ний зорилт, стратеги, Монгол улсын Засгийн газраас “Халдварт бус өвчнөөс сэргийлэх, хянах үндэсний хөтөлбөр”-ийн хэрэгжилтийг эрчимжүүлэх зорилгоор “Зөв хооллох, дасгал хөдөлгөөнийг дэмжих үндэсний стратеги”-ийг боловсруулав.

Хоёр . Зорилго

“Хувь хүн, хамт олон, байгууллага, үндэсний түвшинд хүнсний зохистой хэрэглээ, нийтийн биеийн тамирыг дэмжсэн тогтвортой үйл ажиллагаа явуулах орчинг бүрдүүлэх замаар хүн амын өвчлөл, нас баралтыг бууруулах”

Гурав. Үндэсний стратегийн үйл ажиллагаанд баримтлах зарчим

4.1 Нотолгоонд тулгуурласан арга хэмжээг нийгмийн бүлгүүд, нас, хүйсний онцлогт тулгуурлан явуулах;

4.2 Үндэсний уламжлалт соёл, ёс заншил, зан үйл болон дэвшилтэт арга технологид тулгуурлах;

4.3 Төрийн болон төрийн бус байгууллага, нийгмийн бусад бүлгүүдийн оролцоо, салбар дундын хамтын ажиллагааг өргөтгөх.

Дөрөв. Стратегийг хэрэгжүүлэх хугацаа

Стратегийг 2010-2021 он дуустал 12 жилийн хугацаатай хэрэгжүүлнэ. Дунд хугацааны үнэлгээ 2015 онд хийгдэнэ.

Тав. Зөв хооллох, дасгал хөдөлгөөнийг дэмжих үндэсний стратегийн зорилт, хэрэгжүүлэх арга зам, хүрэх үр дүн:

Стратегийн зорилт 1.

5.1. Зөв хооллох, дасгал хөдөлгөөнийг дэмжсэн орчин бүрдүүлнэ.

Нэгдүгээр зорилтыг хэрэгжүүлэх арга зам:

- 5.1.1. Зөв хооллох, дасгал хөдөлгөөнийг дэмжих талаарх холбогдох хууль тогтоомж, стандарт, удирдамж, заавар, журмыг хянан шинэчилж боловсронгуй болгох;
- 5.1.2. Зөв хооллох, дасгал хөдөлгөөнийг үнэ, татварын бодлогоор дэмжих механизм бүрдүүлэх;
- 5.1.3. Зөв хооллох, дасгал хөдөлгөөнийг дэмжсэн үйлчилгээг хүн амд үзүүлж байгаа байгууллагуудыг Эрүүл мэндийн даатгалын сангаас урамшуулах механизм бүрдүүлэх;
- 5.1.4. Хүнсний бүтээгдэхүүний тэжээллэг чанар, аюулгүй байдал, илчлэгийн хяналт, шошгын стандартын шаардлагыг хангах, биеийн тамирыг дэмжсэн байгууллагуудын ажлын уялдаа, оролцоо, хамтын ажиллагааг сайжруулах орчин бүрдүүлэх;
- 5.1.5. Орон нутгийн хөгжлийн бодлогод иргэдийг биеийн тамир, спортоор хичээллэх, явган болон дугуйгаар явах, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд чөлөөтэй зорчих тохиромжтой, аюулгүй зам, талбай, цэцэрлэгт хүрээлэн байгуулах, ашиглалтыг сайжруулах, тохижуулахыг дэмжих;
- 5.1.6. Зөв хооллох, дасгал хөдөлгөөнийг дэмжихэд эрүүл мэнд, биеийн тамир, боловсрол, зам тээвэр, хүнсний үйлдвэрлэл, үйлчилгээ, аялал жуулчлал, хот байгуулалт, мэргэжлийн хяналт зэрэг нийгмийн бусад салбарын хамтын ажиллагааг чиглүүлж,

- оролцоог нэмэгдүүлэх;
- 5.1.7. Нийтийн хоол, үйлдвэрлэл, үйлчилгээний газар, бялдаржуулах, чийрэгжүүлэх төв, клубийн үйл ажиллагааны удирдамж, байр талбайн стандартын хэрэгжилтэд хяналт тавьж, үйлчилгээний чанарыг сайжруулах;
 - 5.1.8. Бие бялдрыг хөгжүүлэх, Зөв хооллох, дасгал хөдөлгөөнийг дэмжих хөтөлбөр, төсөл хэрэгжүүлж буй байгууллага, иргэнийг урамшуулах, үйл ажиллагааг нь сурталчилах;
 - 5.1.9. Зөв хооллох, дасгал хөдөлгөөнийг дэмжихэд иргэний нийгмийн болон олон улсын байгууллагуудын оролцоо, хамтын ажиллагааг өргөжүүлэн олон нийтийг оролцуулсан кампанит ажлыг өрнүүлэх;
 - 5.1.10. Иргэд, хамт олон, олон нийтийн байгууллагууд биеийн тамир, спортоор хичээллэх гүйлт, алхалтын зам, идэвхтэй дасгал хөдөлгөөн хийх ногоон байгууламж бүхий ил талбай, өвлийн улиралд байгалийн болон хиймэл мөс, цасан талбайг орон сууц, гэр хорооллын орчимд байгуулах үйл ажиллагааг дэмжих;
 - 5.1.11. Эрүүл мэнд, биеийн тамирын анхан шатны болон хоёрдогч шатлалын байгууллагуудад зөв хооллох, дасгал хөдөлгөөнийг дэмжих тогтвортой бүтэц, чадварлаг хүний нөөцтэй болох;
 - 5.1.12. Эрүүл мэнд, биеийн тамирын байгууллагуудад үйлчлүүлэгчийн хоол тэжээлийн байдал, хөдөлгөөний идэвхийг хянах, үнэлэх багаж хэрэгслийн хангамж, дотоодын үйлдвэрлэлийг сайжруулах;
 - 5.1.13. Зөв хооллох, дасгал хөдөлгөөнийг дэмжих стратегийн хэрэгжилтэнд олон улсын байгууллагын хандив, санхүүгийн дэмжлэгийг нэмэгдүүлэх, бусад холбогдох үндэсний хөтөлбөрийн үйл ажиллагаатай уялдах уялдааг сайжруулах.

Хүрэх үр дүн:

Хүн ам зөв хооллох, дасгал хөдөлгөөнөөр хичээллэх материаллаг болон эрх зүй, үйл ажиллагааны таатай орчин бүрдсэн байна.

Стратегийн зорилт 2.

5.2. Зөв хооллох, дасгал хөдөлгөөний тусламжтайгаар эрүүл аж төрөх хэв маягийг хүүхэд ахуй наснаас эхлэн төлөвшүүлж, хүн амын өдөр тутмын хэрэглээ болгоно.

Хоёрдугаар зорилтыг хэрэгжүүлэх арга зам:

- 5.2.1. Хүүхдийг эхийн сүүгээр дагнан хооллох бодлогын хэрэгжилтийг сайжруулах;
- 5.2.2. Бүх шатны боловсролын байгууллагын “Биеийн тамир-эрүүл мэнд”, “Эрүүл мэнд” хичээлийн агуулга, стандарт, сурах бичгийг шинэчлэх, дадал эзэмших сургалтын орчинг сайжруулах;
- 5.2.3. Бүх шатны боловсролын байгууллагын чөлөөт цаг, хичээлийн бус цагаараа бие бялдраа чийрэгжүүлэх, биеийн тамираар хичээллэх нөхцөл бололцоог сайжруулж, мэргэжил арга зүйн удирдамжаар хангах;
- 5.2.4. Бүх шатны боловсролын байгууллагад зөв хооллох, дасгал хөдөлгөөний талаар сургалт явуулах сургагч багш, эцэг эх, нийгмийн ажилтны мэдлэг, чадварыг сайжруулах;
- 5.2.5. Бүх шатны боловсролын байгууллагын хоол, цайны газар, биеийн тамирын заал, ил талбайн стандартыг шинэчлэх, ашиглалтыг сайжруулах;
- 5.2.6. Бүх шатны боловсролын байгууллагын хоолны газар, хүнсний цэгүүдийн багаж төхөөрөмжийн стандартыг шинэчилэх, хангамж, ашиглалтыг сайжруулах;
- 5.2.7. Эрүүл мэндийг дэмжигч сургууль, цэцэрлэгийг хөгжүүлэх, загвар “Эрүүл мэнд”-ийн хичээлийн кабинет, биеийн тамирын заал, хоол цайны газрыг байгуулж, үйл ажиллагааг нь сурталчилан өргөжүүлэх;
- 5.2.8. ЕБС, цэцэрлэгийн “Үдийн цай” хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд хяналт тавьж, хоол,

- хүнсний тэжээллэг чанар, ундны усны хүртээмж, аюулгүй байдлыг сайжруулах;
- 5.2.9. Бүх шатны боловсролын байгууллагын биеийн тамирын заал, талбай, танхим, хоолны газар, хүнсний цэгүүдийн багаж тоног төхөөрөмж, үйл ажиллагааны өнөөгийн байдалд үнэлгээ өгч, хүүхдийн хэрэгцээнд нийцүүлсэн стандартыг бий болгох;
- 5.2.10. Бүх шатны боловсролын байгууллагад хоол, хүнсний зохистой хэрэглээний “Ногоон жор” хөдөлгөөн өрнүүлэх;
- 5.2.11. Сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын сургуулийн сурагчдын эцэг, эхчүүдийн эрүүл хоол, хүнс бэлтгэх, хэрэглэх, дасгал хөдөлгөөнөөр хичээллэх мэдлэг, дадлыг сайжруулах.

Хүрэх үр дүн:

Бүх шатны боловсролын байгууллагад зөв хооллох, дасгал хөдөлгөөнийг дэмжих орчин бүрдэж, хүн амын энэ талаарх мэдлэг, хандлага, дадал сайжирсан байна.

Стратегийн зорилт 3.

5.3. Хувь хүнд зөв зан үйл, эрүүл аж төрөх ёсыг төлөвшүүлэх мэдээлэл, сургалт, сурталчилгааны чанар, хүртээмжийг сайжруулна.

Гуравдугаар зорилтыг хэрэгжүүлэх арга зам:

- 5.3.1. Зөв хооллох, дасгал хөдөлгөөнийг дэмжих чиглэлээр сургалт явуулах эмч, арга зүйч, сайн дурын идэвхтэнд зориулсан гарын авлага, удирдамж боловсруулж, тэдний мэдлэг, ур чадвар, мэргэшлийг дээшлүүлэх;
- 5.3.2. Олон нийтэд хүргэх цогц цэгцтэй мэдээлэл, агуулгын нэгдэл бүхий сургалт, сурталчилгаа, мэдээллийн нэгдсэн санг эрүүл мэндийн анхан шатны байгууллагуудад байгуулан үйл ажиллагааг нь тогтмолжуулах;
- 5.3.3. Хүн амын нас, хүйс, ажил, гэр бүл, амьдралын онцлог, өвөрмөц хэрэгцээнд тохирсон хоол хүнсний зохистой хэрэглээ, биеийн тамир, дасгал хөдөлгөөний талаар мэдээлэл, сургалт, сурталчилгааны цогц материалыг эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний шатлал бүрийн онцлогт нийцүүлэн боловсруулах;
- 5.3.4. Эрүүл мэнд, биеийн тамир, чийрэгжилт, хоол зүйн чиглэлээр ажиллаж буй байгууллагуудын сургалт, сурталчилгааны тоног төхөөрөмж, техник хэрэгслийн хангамжийг сайжруулах;
- 5.3.5. Хүн ам эрүүл аж төрөх, зөв зан үйлд суралцах бодит, шинэлэг, үндэслэлтэй мэдээллийг түргэн, шуурхай авч ашиглах боломжийг бүрдүүлэх;
- 5.3.6. Хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслээр олон нийтэд хүргэж байгаа эрүүл аж төрөх, зөв зан үйлтэй холбоотой мэдээний чанар, төрөл, хүртээмжийг сайжруулж, хувийн жинг нэмэгдүүлэх;
- 5.3.7. Хүн амын зөв хооллох, дасгал хөдөлгөөнийг дэмжих сургалтын хөтөлбөр боловсруулж, хэрэгжүүлэх, энэ төрлийн үйл ажиллагаа явуулж байгаа байгууллагыг дэмжих;
- 5.3.8. “30 минут өөртөө зарцуулья”, “өдөрт 10 000 алхам алхая” болон аэробик, нийтийн бүжиг, явган аялал, гүйлт, хийн болон йогийн дасгал зэрэг бүх нийтийг хамарсан арга хэмжээг өргөжүүлэх;
- 5.3.9. Хүнсний зохистой хэрэглээ, дасгал хөдөлгөөнийг эрхэмлэн амьдралын эрүүл хэв маягтай үлгэр жишээ хувь хүн, гэр бүл, хамт олон, байгууллагыг сурталчлах, тэдний туршлагыг олон нийтийн хүртээл болгох, бусад орны туршлагаас суралцах боломжийг нэмэгдүүлэх.

Хүрэх үр дүн:

Хүн амын зөв хооллох, дасгал хөдөлгөөнөөр хичээллэх талаарх мэдлэг, хандлага сайжирч,

тэдний эрүүл зан үйл, аж төрөх арга барил сайжирсан байна.

Стратегийн зорилт 4.

5.4. Зөв хооллох, дасгал хөдөлгөөнийг дэмжих тандалтын тогтолцоог бэхжүүлнэ.

Дөрөвдүгээр зорилтыг хэрэгжүүлэх арга зам:

- 5.4.1. Хүн амын бие бялдрын хөгжлийн түвшинг тандах мэдээллийн тогтолцоог бэхжүүлэх;
- 5.4.2. Зөв хооллох, дасгал хөдөлгөөний талаарх судалгаа, эрдэм шинжилгээний ажлыг дэмжин хөгжүүлэх замаар нотолгоонд суурилсан удирдлага, арга зүйн дэмжлэгийг хөгжүүлэх;
- 5.4.3. Нийтийн хоол үйлдвэрлэл, үйлчилгээний газруудын хоол, үйлдвэрлэл, үйлчилгээний одоогийн байдалд үнэлгээ өгөх, үйл ажиллагаанд тавих хяналтыг сайжруулах;
- 5.4.4. “Зөв хооллох, дасгал хөдөлгөөнийг дэмжих үндэсний стратеги”-ийн хэрэгжилт, үнэлгээнд олон нийтийн болон төрийн бус байгууллагуудын төлөөллийг оруулж хэвшүүлэх;
- 5.4.5. “Зөв хооллох, дасгал хөдөлгөөнийг дэмжих үндэсний стратеги”-ийн хяналт-шинжилгээ, үнэлгээг тогтмолжуулах.

Хүрэх үр дүн:

Зөв хооллох, дасгал хөдөлгөөнийг дэмжих нотолгоонд суурилсан удирдлага, арга зүйн дэмжлэгт орчин бүрдэж, стратегийн хэрэгжилт сайжирна.

Зургаа. Үндэсний стратегийг хэрэгжүүлэгч талуудын удирдлага, зохион байгуулалт, санхүүжилт

Үндэсний стратегийг хэрэгжүүлэхэд бусад салбар, байгууллага, аж ахуйн нэгж болон олон улсын байгууллагын дэмжлэг, оролцоо, хамтын ажиллагааг үндэсний түвшинд Нийгмийн эрүүл мэндийн үндэсний зөвлөлийн дэргэдэх эрүүл мэндийн салбарын ажлын бүлэг, орон нутагт Нийгмийн эрүүл мэндийн салбар зөвлөл зохицуулна.

Стратегийн хэрэгжилтийг зохицуулах ажлын албаны үүргийг ЭМЯ, ХХААХҮЯ-ны тухайн асуудлыг хариуцсан нэгжийн хамтарсан “Техникийн ажлын хэсэг” гүйцэтгэж, мэргэжил, арга зүйн зөвлөгөөг холбогдох мэргэжлийн агентлагууд хариуцан хэрэгжүүлнэ. ЭМЯ, ХХААХҮЯ стратегийг хэрэгжүүлэх удирдлага, төлөвлөлтөөр ханган, хэрэгжилтийн явц, үр дүнг Нийгмийн эрүүл мэндийн Үндэсний зөвлөлийн салбарын ажлын бүлэгт 2 жилд нэг удаа тайлагнана.

Стратегийн зорилт, үйл ажиллагааны санхүүжилт улсын төсөв, эрүүл мэндийг дэмжих сангийн хөрөнгө, гадаад, дотоодын төрийн болон төрийн бус байгууллага, олон улсын байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэдийн хандив, тусламж болон бусад эх үүсвэрээс бүрдэнэ.

Долоо. Үндэсний стратегийн хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ, шалгуур үзүүлэлт

Зөв хооллох, дасгал хөдөлгөөнийг дэмжих үйл ажиллагааны хяналт-шинжилгээ, үнэлгээг үе шаттайгаар явуулж, холбогдох байгууллагад эргэн мэдээлж, олон нийтэд өргөнөөр сурталчилна. Стратегийн хэрэгжилтийн явцын хяналт-шинжилгээ, үнэлгээг орон нутагт аймаг, нийслэлийн холбогдох агентлагууд хамтран хийж, үндэсний хэмжээнд ЭМЯ, ХХААХҮЯ зохион байгуулна.

Стратегийн хэрэгжилтийн дунд шатны үнэлгээг 2015, эцсийн шатны үнэлгээг 2020 оны дөрөвдүгээр улиралд багтаан хийж, Эрүүл мэндийн сайд, Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн

үйлдвэрийн сайдын зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлнэ.

Стратегийн хэрэгжилтийг дараах шалгуур үзүүлэлтээр үнэлнэ:

№	Үзүүлэлт	Суурь Түвшин (2006)	Хүрэх түвшин	
			2015	2020
1.1	Хоногт хэрэглэж буй жимс, хүнсний ногооны дундаж хэмжээ (нэгж)	3.2	3.6	4.0
1.2	Хоногт 5 нэгжээс бага жимс, хүнсний ногоо хэрэглэдэг хүн амын эзлэх хувь	72.5	60.0	50.0
1.3	Хоногт жимс огт хэрэглэдэггүй хүн амын эзлэх хувь	45.5	40.0	35.0
1.4	Гэрийн нөхцөлд хоол, хүнс бэлтгэхдээ өөхөн тос хэрэглэдэг хүн амын эзлэх хувь	7.2	5.0	3.0
1.5	Гэрийн нөхцөлд хоол, хүнс бэлтгэхдээ ургамлын тос хэрэглэдэг хүн амын эзлэх хувь	62.8	70.0	80.0
1.6	Давсны хэрэглээ (гр)	10.1	9.0	8.0
1.7	Илүүдэл жин ба таргалалттай хүн амын эзлэх хувь	31.6%	30.0	28.0
1.8	Таргалалттай хүн амын эзлэх хувь	9.8	9.3	8.8
1.9	Төвийн таргалалттай хүн амын эзлэх хувь	Эр 20.2 Эм 42.6	Эр 18.0 Эм 40.6	Эр 16.0 Эм 38.0
1.10	Хөдөлгөөний хомсдолтой хүн амын эзлэх хувь	23.1	20.0	18.0
1.11	Ажлын байранд идэвхтэй хөдөлгөөн хийж буй дундаж голч хугацаа (минут)	38.6	40.0	42.0
1.12	Ажилдаа ирж очиход зарцуулах хөдөлгөөний дундаж голч хугацаа (минут)	60	65	70
1.13	Чөлөөт цагаараа хийх хөдөлгөөний дундаж голч хугацаа (минут)	25.7	30	35

АШИГЛАСАН ХЭВЛЭЛИЙН ЭХ СУРВАЛЖ

1. Болормаа И., Болормаа Н., Халдварт бус өвчний эрсдэлт хүчин зүйлсийн талрхалтын түвшин тогтоох судалгаа – 2006, тайлан, Улаанбаатар хот, НЭМХ, 2006 он
2. Болормаа Н., Нарантуяа Л. ба бусад, Монгол улсын хүн амын дундах таргалалтын тархалтыг судалсан дүн, Монголын анагаах ухааны уламжлал, шинэчлэлийн асуудалд, эрдэм шинжилгээний бага хурлын илтгэлийн хураангуй, Улаанбаатар хот, 2006 он 47-48 хуудас.
3. Нарантуяа Л., Болормаа И., Цэцэгдарь Г. ба бусад, Халдварт бус өвчний тархалтын түвшин тогтоох судалгаа, Монголын анагаах ухааны уламжлал, шинэчлэлийн асуудалд, эрдэм шинжилгээний бага хурлын илтгэлийн хураангуй, Улаанбаатар хот, 2006 он 47-48 хуудас.
4. Нийгмийн эрүүл мэндийн хүрээлэн, Хүн амын хоол тэжээлийн байдал, үндэсний 2-р судалгааны тайлан, 2000 он.
5. Халдварт бус өвчнөөс сэргийлэх, хянах үндэсний хөтөлбөр, Засгийн газрын 2005 оны 12-р сарын 4 өдрийн 246-р тогтоол, Улаанбаатар хот, 2005 он
6. Цэцэгдарь Г., Болормаа Н. Ба бусад, Халдварт бус өвчин ба амьдралын эрүүл хэв маяг, Сургалтын гарын авлага, Улаанбаатар хот, 2006 он, 36-66, 94-121 хуудас.
7. Эрүүл мэндийн хөгжлийн үндэсний төв, Эрүүл мэндийн үзүүлэлтүүд, 2007 он.
8. World health organization, 2002, World health report 2002, reducing risks, promoting healthy lifestyle
9. World health organization, 2004, Global startegy on diet, physical activity and health,
10. Healthy eating – Healthy action, A strategic framework, New zealand, 2003,

Эрүүл мэндийн сайд, Хүнс, хөдөө аж ахуй,
хөнгөн үйлдвэрийн сайдын 2009 оны ... сарын
...өдрийн 283/207 тоот хамтарсан тушаалын
хоёрдугаар хавсралт

**ЗӨВ ХООЛЛОХ, ДАСГАЛ ХӨДЛӨГӨӨНИЙГ ДЭМЖИХ ҮНДЭСНИЙ СТРАТЕГИЙГ
ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

№	Зохион байгуулах үйл ажиллагаа	Хариуцах байгууллага	Хамтран ажиллах байгууллага	Хүлээгдэж буй үр дүн	Шалгуур үзүүлэлт
1	2	3	4	5	6
Нэгдүгээр зорилт: Зөв хооллох, дасгал хөдөлгөөнийг дэмжсэн орчин бүрдүүлнэ.					
1.	Хүнсний бүтээгдэхүүний шошгын стандартыг шинэчлэн мөрдүүлэх	ХХААХҮЯ, ЭМЯ	МХЕГ, СХЗҮТ, ШУТИС НЭМХ-ХСТ	Хүнсний бүтээгдэхүүний орц, найрлага тодорхой болж хоолны зохистой хэрэглээ сайжрах боломж бүрдэнэ.	Шинэчилж, баталсан стандарт
2.	Шошгын стандартын шаардлагыг үйлдвэрлэгчид, холбогдох мэргэжлийн байгууллагуудад танилцуулах, хэрэгжилтийг сайжруулах уулзалт, сургалтыг тогтмол зохион байгуулах	ХХААХҮЯ,	ЭМЯ НЭМХ-ХСТ, СХЗҮТ, МХЕГ, ШУТИС	Шошгоны стандарт хангасан хүнсний бүтээгдэхүүний тоо нэмэгдэнэ.	Уулзалт, сургалтад хамрагдсан хүний тоо
3.	“Эрүүл хүнс” лого нэвтрүүлэх журам боловсруулж мөрдүүлэх	ЭМЯ, ХХААХҮЯ	БОАЖЯ, МХЕГ, СХЗҮТ, НЭМХ- ХСТ, ШУТИС	Эрүүл хүнсний бүтээгдэхүүн нийлүүлэх байгууллагыг дэмжих орчин бүрдэнэ.	Журам батлагдан гарна

4.	“Хоол зүйн зөвлөгөө” өгдөг төвүүдийг магадлан итгэмжлэх журам боловсруулах	ЭМЯ	НЭМХ-ХСТ, ЭМГ, МХЕГ	Хүн амд хоол зүйн зөвлөгөө өгөх үйлчилгээний чанар сайжирна.	Магадлан итгэмжлэгдсэн төвийн тоо
5.	Хоол зүйн зөвлөгөө өгдөг магадлан итгэмжлэгдсэн төвүүдийг Эрүүл мэндийн даатгалын сангаас санхүүжүүлэх боломжийг судлах	ЭМЯ, НХХЯ	СЯ	Хоол зүйн зөвлөгөө өгдөг магадлан итгэмжлэгдсэн төвүүд эрүүл мэндийн даатгалын сангаас санхүүжих боломж бүрдэнэ	Магадлан итгэмжлэгдсэн төвийн тоо
6.	Орлого багатай хүн амын бүлгийн хүнсний хэрэглээнд үнэлгээ өгч, шийдвэр гаргагч нарт үнэлгээний дүнг танилцуулах уулзалтуудыг зохион байгуулах	НЭМХ-ХСТ	ЭМЯ, НХХЯ, СХЗҮТ, ШУТИС	Эмзэг бүлгийн хүнсний хэрэглээнд үнэлгээ хийсэн байна.	Үнэлгээний дүгнэлт гарна.
7.	“Намрын ногоон өдрүүд” аян зохион байгуулж эрүүл хүнс үйлдвэрлэгч аж ахуйн нэгжийг шалгаруулан урамшуулах	ХХААХҮЯ, ЭМЯ	НЭМХ, ШУТИС, ХЭАХН, Хүнсчдийн холбоо	Хоол, хүнсний байгууллагын оролцоо, хүнсний бүтээгдэхүүний чанар сайжирна.	Шалгарсан эрүүл хүнс үйлдвэрлэгчтийн тоо
8.	Эрүүл мэндийн анхан шатны тусламж үйлчилгээний түвшинд ХБӨ-ний анхдагч эрсдэлт хүчин зүйлийг бууруулах “Ногоон жор” боловсруулж хэрэгжүүлэх	НЭМХ-ХСТ, БТСГ, ЭМГ	ЭМЯ	Хүнсний зохистой хэрэглээ, дасгал хөдөлгөөнийг дэмжсэн зөв зан үйлтэй хүний тоо нэмэгдэнэ.	Батлагдсан “Ногоон жор”-ын тоо
9.	Эрүүл мэндийн хоёрдогч шатлалын тусламж үйлчилгээний түвшинд ХБӨ-ний завсрын эрсдэлт хүчин зүйлийг бууруулах “Ногоон жор” боловсруулж хэрэгжүүлэх	НЭМХ-ХСТ, БТСГ, ЭМГ	ЭМЯ	Хүнсний зохистой хэрэглээ, дасгал хөдөлгөөний тусламжтайгаар ХБӨ-тэй тэмцэх, сэргийлэх хүний тоо нэмэгдэнэ.	Батлагдсан “Ногоон жор”-ын тоо
10.	Хоёрдогч хүндрэлээс сэргийлэх,	НЭМХ-ХСТ,	ЭМЯ	Хүнсний зохистой хэрэглээ,	Батлагдсан “Ногоон

	нөхөн сэргээх “Ногоон жор”-ыг боловсруулж хэрэгжүүлэх	БТСГ ЭМГ		дасгал хөдөлгөөний тусламжтайгаар архаг өвчтэй хүмүүсийн нөхөн сэргэлт сайжран өвчлөлийн дахилт цөөрөх боломж нэмэгдэнэ.	жор”-ын тоо
11.	Мэдээлэл, харилцаа холбооны “Unitel” ХХК-г “Ногоон жор” хөдөлгөөнтэй холбон хамтран ажиллах	НЭМХ, БТСГ	ЭМЯ, Хувийн хэвшил, Бизнесийн байгууллага	“Ногоон жор” хөдөлгөөнд хувийн хэвшил, бизнесийн байгууллагуудыг оролцоо сайжирч, байгууллагын ажиллагсад эрүүл зан үйл төлөвшинэ.	“Ногоон жор” хөдөлгөөнийг хэрэгжүүлсэн байгууллагуудын тоо.
12.	Зонхилон тохиолдох халдварт бус өвчнөөр өвчилсөн хүмүүсийн хэрэгцээ, шаардлагад нийцсэн хүнсний зохистой хэрэглээний удирдамжийг шинэчлэн боловсруулах	НЭМХ-ХСТ	ДЭМБ, ШУТИС, ЭМШУИС	Зонхилон тохиолдох халдварт бус өвчнөөр өвчилсөн хүмүүсийн хэрэгцээ, шаардлагад нийцсэн гарын авлагатай болно.	Хүнсний зохистой хэрэглээний удирдамж батлагдана.
13.	Хүнсний бүтээгдэхүүний илчлэг, шимт бодисын найрлагыг тодорхойлоход Эрүүл мэндийн байгууллагын оролцоо, манлайллыг нэмэгдүүлэх	ЭМЯ, НЭМХ-ХСТ	ХХААХҮЯ, СХЗҮТ, ШУТИС	Эрүүл мэндийн байгууллагын оролцоо нэмэгдэнэ.	Энэ талаар эрүүл мэндийн байгууллагаас явуулсан арга хэмжээний тоо
14.	“Эрүүл хүнсний зах, дэлгүүр ажиллуулах хөдөлгөөнийг хөгжүүлэх	ЭМГ	НЭМХ, ДЭМБ, Хүнсдийн холбоо	Хүнсний аюулгүй байдал, тэжээллэг чанар сайжирна.	“Эрүүл хүнсний зах, дэлгүүр”-ийн тоо
15.	Барилга хот байгуулалтын зураг төлөвлөгөөнд биеийн тамир, спортын	ЗТБХБЯ, ЭМЯ	БТСГ, МХЕГ, СХЗҮТ, НБТСГ	Биеийн тамир, спортын талбайн болон чанарын	Биеийн тамир, спортын талбайн

	талбай байгуулах, түүний чанарын шаардлагыг тогтоосон баримт бичгийг боловсруулах			стандарт сайжрах нөхцөл бүрдэнэ.	болон чанарын стандарттай болно.
16.	Хүн ам болон хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд дугуй болон тэргэнцэрээр зорчих таатай орчин бүрдүүлэх	ЗТБХБЯ	ЭМЯ, БТСГ, Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ, харьяа агентлагууд	Хүн ам болон хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд дугуй болон тэргэнцэрээр зорчих таатай орчин бүрдэнэ.	Хүн ам болон хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд дугуй болон тэргэнцэрээр зорчих зам, гарцын тоо
17.	Аймаг, нийслэл, сум, дүүрэгт нийтийн биеийн тамир, спортоор хичээллэх орчин бүхий цэцэрлэгт хүрээлэнгийн тоог нэмэгдүүлэх	ЗТБХБЯ ЭМЯ	Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ, харьяа агентлагууд	Аймаг, нийслэл, сум, дүүрэгт нийтийн биеийн тамир, спортоор хичээллэх орчин бүрдэнэ.	Тохижуулсан цэцэрлэгт хүрээлэнгийн тоо
18.	Төрийн болон төрийн бус байгууллага, аж ахуйн нэгжийн эргэн тойрны эзэмшил газарт дугуй, тэргэнцэрээр болон явган зорчиход аюулгүй орчин бүрдүүлэх	Орон нутгийн ЗДТГ	Аж ахуйн нэгж, байгууллага	Дугуй, тэргэнцэр, явганаар зорчих таатай нөхцөл бүрдүүлэхэд байгууллагын оролцоо сайжирна.	Дугуй, тэргэнцэр, явганаар зорчиход аюулгүй, дугуй хадгалах, тавих нөхцөл бүрдүүлсэн байгууллагын тоо
19.	Сууц өмчлөгчдийн үндэсний холбоотой хамтран биеийн тамир, спортыг дэмжигч СӨХ шалгаруулах болзолт уралдааныг зарлах	БТСГ Сууц өмчлөгчдийн үндэсний холбоо	Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ, харьяа агентлагууд	Иргэд биеийн тамираар хичээллэн эрүүл мэндээ бэхжүүлэх нөхцөл сайжирч орчин бүрдэнэ.	Биеийн тамир, спортыг дэмжигч СӨХ-ийн тоо
20.	Нийтэд биеийн тамир, спортын үйлчилгээ үзүүлэх барилгыг шинээр болон сэргээн барьж байгуулж буй	ЭМЯ, ТЕГ	ХЗДХЯ, БТСГ, НБТХ	Шинээр болон сэргээн барьж байгуулж буй барилгын тоо нэмэгдэж үйлчилгээний	Шаардлага хангасан спортын барилгын тоо

	аж ахуйн нэгжийн тухайн үйл ажиллагааг төрөөс хөнгөлөлттэй татвар, зээлийн бодлогоор дэмжих			хүртээмж сайжирна.	
21.	Биеийн тамирын багаж, хэрэгслийг үйлдвэрлэх дотоодын үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх	БТСГ	Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ, харьяа агентлагууд	Хүн ам биеийн тамираар хичээллэх нөхцөл сайжирна.	Үйлдвэрийн тоо
22.	Спортын бараа бүтээгдэхүүний чанарын стандартыг боловсруулах	ЭМЯ, БТСГ	СХЗҮТ, МХЕГ, НБТСГ	Спортын бараа бүтээгдэхүүний чанар сайжирна.	Спортын бараа бүтээгдэхүүний чанарын стандарттай болно.
23.	Байгууллага, сургууль, орон сууцны гадаа ил талбайд байрлах багаж хэрэгслийн стандарт гаргах	НЭМХ, БТСГ	Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ, харьяа агентлагууд, СӨХ	Хүн ам биеийн тамираар хичээллэх нөхцөл сайжирна.	Батлагдсан стандарттай болно.
24.	Өвлийн улиралд нийтийг хамарсан биеийн тамир, спортын үйлчилгээний нийтлэг дагаж мөрдөх стандартыг боловсруулах	ЭМЯ, БТСГ	МХЕГ, СХЗҮТ, НБТСГ	Хүн ам өвлийн улиралд нийтийн биеийн тамир, спортоор хичээллэх орчны нөхцөл сайжирна.	Стандартад нийцсэн үйлчилгээний байгууллагын тоо
25.	Бие бялдрын хөгжил, чийрэгжилтийн түвшин тогтоох сорил авах, зөвлөгөө өгөх төрийн бус байгууллагуудыг байгуулах үйл ажиллагааг дэмжиж, мэргэжил арга зүйгээр хангах	ЭМЯ, БТСГ	Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ, харьяа агентлагууд	Бие бялдрын хөгжил, чийрэгжилтийн түвшин тогтоох сорил авах, зөвлөгөө өгөх ТББ-ын мэдлэг, чадвар, оролцоо сайжирна.	Биеийн тамир, чийрэгжүүлэлтийн зөвлөгөө өгөх ТББ-ын тоо
26.	Нийтийн биеийн тамир, нийтлэг спортын төрлүүдийг хөгжүүлэхэд	ЭМЯ, БТСГ	Бусад салбарын яамд	Нийтийн биеийн тамир, нийтлэг спортын төрлүүдийг	Биеийн тамирын арга хэмжээ зохион

	салбарын яам, байгууллагын оролцоог сайжруулан биеийн тамираар хичээллэгсдийн тоог нэмэгдүүлэх компани т ажил зохиох			хөгжүүлэхэд салбарын яам, байгууллагын оролцоо сайжирна.	байгуулж буй яамдын тоо
27.	Аж ахуйн нэгж, байгууллагад биеийн тамирын хамтлаг, чийрэгжүүлэх танхим байгуулах, нийтийн биеийн тамираар хичээллэх хөдөлгөөнийг өрнүүлэх	БТСГ	Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ, харьяа агентлагууд	Биеийн тамирын арга хэмжээнд аж ахуйн нэгжийн оролцоо сайжирна.	Байгуулагдсан спортын хамтлагийн тоо
28.	Зохистой хооллолттой холбогдох асуудлаар импортлогч, үйлдвэрлэгч аж ахуйн нэгж байгуулагуудтай уулзалт зохион байгуулах	ЭМЯ НЭМХ	ЭМГ, бусад холбоо, нийгэмлэг	Хоол тэжээлийн чанарын асуудал сайжрах нөхцөл бүрдэнэ.	Зохиогдсон уулзалтын тоо

Хоёрдугаар зорилт: Зөв хооллох, дасгал хөдөлгөөний тусламжтайгаар эрүүл аж төрөх хэв маягийг хүүхэд ахуй наснаас эхлэн төлөвшүүлж, хүн амын өдөр тутмын хэрэглэгээ болгоно.

29.	6 сар хүртэлх хүүхдийг эхийн сүүгээр дагнан хооллох зан үйлийг төлөвшүүлэх сурталчилгааны материал боловсруулан тогтмол сурталчилах	НЭМХ, ЭМГ	ЭНЭШТ	Хүүхдийг эхийн сүүгээр зөв хооллох мэдлэг, дадал сайжирна	Хэвлэл мэдээллээр сурталчилсан тоо
30.	Бүх шатны боловсролын байгууллагын хоол, цайны газар, биеийн тамирын заал, ил талбайн стандартыг шинэчилэх	ЭМЯ, НЭМХ-ХСТ, БТСГ	ХХААХҮЯ, МХЕГ, СХЗҮТ, ШУТИС	ЕБС-ын сурагчид эрүүл, аюулгүй орчинд сурагч боловсрох нөхцөл бүрдэнэ	Нийтийн цайны газар, биеийн тамирын заал, ил талбайн стандартын тоо
31.	Бүх шатны сургуулийн дотуур байранд болон байрны гадна талд	ЭМЯ, БТСГ	БСШУЯ, Оюутны спортын	Оюутан сурагчид аюулгүй, цэвэр орчинд биеийн тамир,	Дотуур байр, байрны гадна талд байгуулсан

	биеийн тамирын дасгал хийх танхим, талбай байгуулж, байнга ажиллах нөхцлийг бүрдүүлэх		холбоо	спортоор хичээллэх нөхцөл сайжирна.	биеийн тамирын дасгал хийх танхим, талбайн тоо
32.	ЕБС-ийн “Биеийн тамир-эрүүл мэнд”, “Эрүүл мэнд” хичээлийн агуулга, стандарт, сурах бичгийг шинэчлэн хүнсний зохистой хэрэглээ, дасгал хөдөлгөөний талаар нэмж оруулах	БСШУЯ	ЭМЯ, БТСГ, НЭМХ, ЭМГ, СХЗҮТ, ОУБ, ТББ	“Биеийн тамир-эрүүл мэнд”, “Эрүүл мэнд” хичээлийн шинэчилсэн агуулга, стандарт, сурах бичигтэй, хэрэгжих таатай орчин бүрдэнэ.	Шинэчилсэн сурах бичгийн тоо
33.	“Эрүүл мэнд”-ийн хичээлийн загвар кабинет, Биеийн тамирын загвар заал байгуулж үйл ажиллагааг нь сурталчилах	ЭМЯ, ЭМГ, БТСГ	НЭМХ, ДЭМБ, Нийслэлийн БТСГ, БГ, ЭМГ	Олон улсын жишигт нийцсэн кабинет, заал танхим бий болно	Олон улсын жишигт нийцсэн кабинет, заал танхимтай болсон ЕБС-ийн тоо
34.	ЕБС-ийн “Үдийн цай” хөтөлбөрийн хоол, хүнсний тэжээллэг чанар, аюулгүй байдалд үнэлгээ өгөх судалгаа хийж, зөвлөмж боловсруулах	ЭМЯ	БСШУЯ, МХЕГ, НЭМХ	“Үдийн цай” хөтөлбөрийн хоол, хүнсний тэжээллэг чанар, аюулгүй байдал тогтоогдож сайжруулах зөвлөмж гарч арга зам тогтоогдоно	ЕБС-ийн “Үдийн цай” хөтөлбөрийн өвчлөлийн тоо буурна
35.	Бүх шатны боловсролын байгууллагын хоолны газар, хүнсний цэгүүдийн багаж тоног төхөөрөмж, үйл ажиллагааны өнөөгийн байдалд үнэлгээ өгөх	НЭМХ, МХЕГ, БСШУЯ	ЭМЯ, ХХААХҮЯ	Тоног төхөөрөмжийн шинэчлэл, шинэ технологи, үйл ажиллагааг сайжруулах боломж бий болно	Цаашид авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө гарна
36.	“Үдийн цай” хөтөлбөрийн хоол, хүнсний тэжээллэг чанар, аюулгүй байдлын чанарыг сайжруулах салбар дундын хамтарсан зөвлөгөөнийг зохион байгуулж, тодорхой асуудлаар Засгийн газрын	ЭМЯ, ХХААХҮЯ	МХЕГ, БСШУЯ, НЭМХ	Холбогдох салбарын хамтын ажиллагаа сайжирна.	Засгийн газрын тогтоол, шийдвэр

	шийдвэр гаргах				
37.	Нийтийн хоол үйлдвэрлэл, үйлчилгээний одоогийн байдал үнэлгээ өгөх	ХХААХҮЯ	МХЕГ, НЭМХ	Үнэлгээний тайлан гарна.	Цаашид авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө гарна.
38.	Бүх шатны боловсролын байгууллагын хоолны газар, хүнсний цэгүүдийн багаж төхөөрөмжийн стандартыг шинэчлэн боловсруулж, салбар дундын уулзалт зохион байгуулж, мөрдүүлэх ажил зохиох	ЭМЯ, БСШУЯ, СХЗҮТ	ХХААХҮЯ, МХЕГ, ХЭАХН, Холбогдох ТББ-ууд	Хоолны газар, хүнсний цэгүүдийн эрүүл ахуй, аюулгүй байдал сайжирна.	Шинэчлэн баталсан стандартыг нэвтрүүлсэн аж ахуйн нэгжийн тоо
39.	Зөв хооллох, дасгал хөдөлгөөнийг заах сургагч багш бэлтгэн эрх олгох	ЭМЯ, БТСГ, ЭМГ,	БСШУЯ, ШУТИС, НЭМХ	Хүнсний зохистой хэрэглээ, идэвхтэй хөдөлгөөнийг заах бэлтгэгдсэн хүний нөөцтэй болно.	Сургагч багшийн эрх авсан мэргэжилтнүүдийн тоо
40.	Сургууль, цэцэрлэгийн ундны усны аюулгүй байдал, хангамжийг сайжруулах	БСШУЯ	ЭМЯ, МХЕГ, НЭМХ	Ундны цэвэр усаар хангагдсан сургууль, цэцэрлэгтэй болно.	Ундны цэвэр усаар хангагдсан сургууль, цэцэрлэгийн тоо
41.	Оюутан, сурагчдын чөлөөт цаг, хичээлийн бус цагаар бие бялдрыг нь чийрэгжүүлэх, биеийн тамираар хичээллүүлэх удирдамж боловсруулж батлуулах	ЭМЯ, БТСГ	БСШУЯ, СЯ	Чөлөөт цаг, хичээлийн бус цагаар бие бялдрыг нь хөгжүүлэх ажлын чанар сайжирна.	Удирдамж гарна
42.	ЕБС-ийн биеийн тамирын багш нарын спортын секц, дугуйлан ажиллуулах, гүнзгийрүүлсэн сургалттай анги бүлэг нээн удирдах, биеийн тамирын тэмцээн уралдаанд	ЭМЯ, БТСГ	БСШУЯ, СЯ	Оюутан, сурагчдын чөлөөт цаг, хичээлийн бус цагаар бие бялдрыг нь хөгжүүлж биеийн тамираар хичээллэгсдийн тоо нэмэгдэнэ	Журам гарна

	баг тамирчдыг оролцуулсан тохиолдолд эдийн засгийн урамшуулал олгох журам гаргаж мөрдүүлэх				
43.	Сурагчдын дунд “Ногоон жор” бүлгийг байгуулж, мэргэжил арга зүйн зөвлөгөөгөөр хангах	БСШУЯ	ЭМЯ, БТСГ, ЭМГ, НЭМХ	“Ногоон жор” бүлгэмд оролцсон сургагчдын мэдлэг, оролцоо сайжирна.	ЕБС-ын “Ногоон жор” бүлгийн тоо.
44.	ЕБС-ийн нийгмийн ажилтан, эмч, хоол үйлдвэрлэл явуулж байгаа баг, эцэг эхийн зөвлөл, биеийн тамирын багш, эрүүл мэнд хичээлийн багш нарт арга зүйн сургалт явуулах	ЭМГ, БТСГ, НЭМХ	БСШУЯ, ЭМШУИС	ЕБС-ийн багш, ажиллагсдын мэдлэг хандлага нэмэгдэнэ.	Зохион байгуулсан сургалтын тоо
45.	Биеийн тамирын заал, танхим, гадна талбайн ашиглалтыг сайжруулах, шинэчлэх арга хэмжээ зохиох	ЭМЯ, БТСГ	БСШУЯ, СЯ	Биеийн тамираар хичээллэх орчны нөхцөл сайжирна.	Шинэчилсэн, сайжруулан зассан заал талбайн тоо
46.	Бүх шатны боловсролын байгууллагын биеийн тамирын хичээлийн сургалтын агуулгад бие бялдрын хөгжлийн түвшин тогтоох сорилыг оруулах, биеийн тамирын багш нарын ажлын үзүүлэлтийн нэг болгох	ЭМЯ, БТСГ	БСШУЯ, БТДС	Бие бялдрын хөгжлийн түвшинг үнэлэх, хяналт тавих, багш нарын ажлыг дүгнэн сайжруулах нөхцөл бүрдэнэ.	Биеийн тамирын хичээлийн агуулгад бие бялдрын хөгжлийн сорил авах тест орсон байна.
47.	Хүүхэд, өсвөр үеийн эрүүл мэндэд сөргөөр нөлөөлж буй хүнсний бүтээгдэхүүний жагсаалт гаргаж, худалдах үйл явцыг зогсоох хамтарсан журам боловсруулах	ЭМЯ, ХХААХҮЯ	ЭМГ, МХЕГ, НЭМХ-ХСТ	Хүүхэд, өсвөр үеийнхний эрүүл бус хүнсний бүтээгдэхүүний хэрэглээ буурна.	Хамтарсан журам батлагдан гарна.

48.	Бие бялдрыг хөгжүүлэх, хүнсний зохистой хэрэглээ, дасгал хөдөлгөөнөөр илүүдэл жин, таргалалтын тархалтыг бууруулах, жингээ тогтмол барих загвар хөтөлбөр, төсөл хэрэгжүүлж буй байгууллага, иргэдэд арга зүйн зөвлөгөө өгөх	БТСГ ЭМГ НЭМХ	Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ, харьяа агентлагууд	Загвар хөтөлбөр хэрэгжүүлж буй байгууллагуудын үйл ажиллагааны чанар сайжруулна.	Хөтөлбөр, төсөл хэрэгжүүлсэн байгууллагад өгсөн зөвлөгөөний тоо
49.	Идэвхтэй, үр дүнтэй ажиллаж буй ТББ, аж ахуйн нэгжийн үйл ажиллагааг батламжлан нийтэд сурталчилан таниулах	ЭМЯ ХХААХҮЯ	ЭМГ БТСГ НЭМХ	ТББ-ын үйл ажиллагаа идэвхжин хүн амын хамрагдалт сайжирна.	Батламжилсан бусад аж ахуйн нэгжийн тоо
50.	Аж ахуйн нэгж, байгууллагын түвшинд биеийн тамирын хамтлаг, чийрэгжүүлэх танхим байгуулах, нийтийн биеийн тамираар хичээллэх хөдөлгөөнийг өрнүүлэх	БТСГ	Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ	Биеийн тамирын арга хэмжээнд аж ахуйн нэгжийн оролцоо сайжирна.	Байгуулагдсан спортын хамтлагийн тоо
51.	Зөв хооллох, дасгал хөдөлгөөнийг дэмжих аливаа хөтөлбөр, төсөл, биеийн жингээ хэвийн хэмжээнд барих, хяналт тавих зорилго бүхий “Жин хасах тэмцээн, хамгийн их жин хасагч” гэх мэт арга, аргачиллын санал санаачлагыг дэмжин урамшуулах	ЭМГ БТСГ НЭМХ	Олон нийтийн телевиз ТББ-д	Хүн амын дундах бие бялдрын чийрэгжилт нэмэгдэж, илүүдэл жинтэй хүмүүсийн тоо буурна.	Нийтийг хамарсан хөгжөөнт нэвтрүүлгийн тоо

Гуравдугаар зорилт: Хувь хүнд зөв зан үйл, эрүүл аж төрөх ёсыг төлөвшүүлэх мэдээлэл, сургалт, сурталчилгааны чанар, хүртээмжийг сайжруулна.

52.	Хүнсний зохистой хэрэглээний “Гэр” зөвлөмж”-ийг шинэчлэн боловсруулж, ашиглах заавар бүхий гарын авлага боловсруулж хэвлүүлэх, түгээх	НЭМХ	ЭМГ	Мэргэжлийн ажилтны мэдлэг, арга барил сайжирч сурталчилгааны материалын хангамж сайжирна.	Сурталчилгааны материалын тоо ширхэг
53.	Хоол үйлдвэрлэл, үйлчилгээний газруудад хоол, хүнсний “Нэгж порц”-д агуулагдах илчлэг, шимт бодисын хэмжээг тооцон бэлтгэх гарын авлага боловсруулах, түгээх	НЭМХ	ЭМГ, ШУТИС, Хүнсчдийн холбоо	Мэргэжлийн ажилтны мэдлэг, арга барил сайжирч хүн ам “Нэгж порц” тооцон хооллох нөхцөл бүрдэнэ.	Гарын авлага хэвлэгдэн гарсан байна.
54.	“Эрүүл хоолны жор” боловсруулж, хэвлүүлэх, түгээх	НЭМХ	ЭМГ, ШУТИС, Хүнсчдийн холбоо	Хүн ам зохистой хооллох мэдлэг, арга барил сайжирна.	Эрүүл хоолны жор гарна.
55.	Хүн бүр гэр, ажлын байранд, чөлөөт цагаараа идэвхтэй дасгал хийх хөтөлбөрүүдийг боловсруулж хэвлүүлэх, түгээх	БТСГ	ЭМГ, БТДС Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ, харьяа агентлагууд	Хүн амын дасгал хөдөлгөөн сайжрах нөхцөл бүрдэнэ.	Хүн ам хэрэгцээнд нийцсэн биеийн тамирын дасгал хөдөлгөөний хөтөлбөртэй гарна.
56.	Өөх тос, сахар, давсны зохистой хэрэглээ, биеийн жинг хянах аргын талаар хүн амд зориулсан мэдээлэл, сурталчилгааны гарын авлага, сурталчилгааны материал боловсруулан хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслээр тогтмол сурталчилах	НЭМХ БТСГ	ЭМГ, Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ, харьяа агентлагууд	Хүн ам зохистой хооллох, дасгал хөдөлгөөн хийх ач холбогдлыг ойлгон хэвшүүлэх мэдлэг, хандлага сайжирна.	Хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслээр сурталчилгаа тогтмол гарсан байна.
57.	Хэвлэл мэдээлэл, радио, телевизийн хөтөлбөрт хүнсний зохистой хэрэглээ, дасгал хөдөлгөөний талаар	БТСГ ЭМГ НЭМХ	Холбогдох төрийн болон төрийн бус	Хүн амд хүргэж буй мэдээлийн хүртээмж, чанар сайжирна.	Нэг өдрийн нийт хөтөлбөрт хүнсний зохистой хэрэглээ,

	эзлэх мэдээллийн хувь, хүргэх мэдээ мэдээллийн төрөл, хэлбэрийг нэмэгдүүлэх		байгууллагууд		дасгал хөдөлгөөний талаарх мэдээллийн хувь нэмэгдэнэ.
58.	Зөв хооллох, дасгал хөдөлгөөнийг дэмжих олон нийтэд сурталчилсан уралдаан, хөгжөөнт, цэнгээнт нэвтрүүлгийн тоо, чанарыг нэмэгдүүлэх	БТСГ ЭМГ НЭМХ	Холбогдох төрийн болон төрийн бус байгууллагууд	Хүн амын мэдлэг, хандлага, оролцоо сайжирна.	Хөгжөөнт, цэнгээнт нэвтрүүлгийн тоо.
59.	Бие бялдрын соёлтой, дасгал хөдөлгөөнийг эрхэмлэгч хувь хүн, гэр бүл, хамт олныг дэмжиж, улс, аймаг, нийслэлийн нэрэмжит шагнал бий болгох	БТСГ, Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ	ЭМЯ, ЭМГ	Бие бялдрын соёлтой, дасгал хөдөлгөөнийг эрхэмлэсэн зан үйл, аж төрөх арга барилтай хувь хүн, гэр бүл, хамт олны оролцоо сайжирна.	Бие бялдрын соёлтой, дасгал хөдөлгөөнийг эрхэмлэсэн зан үйл, аж төрөх арга барилтай хувь хүн, гэр бүл, хамт олны тоо
60.	“30 минут өөртөө зарцуулья”, өдөрт 10 000 алхам алхaya болон аэробик, нийтийн бүжиг, явган аялал, гүйлт, хийн болон йогийн дасгал зэрэг бүх нийтийг хамарсан хөдөлгөөнийг өргөжүүлэх	БТСГ, ЭМГ	ЭМЯ	Идвэхтэй хөдөлгөөний талаарх хүн амын мэдлэг, дадал сайжирна.	Бүх нийтийн хөдөлгөөн зохион байгуулсан тоо.
61.	Хоол.mn, mongoliansport.mn сайтын үйл ажиллагааг тогтмолжуулж, олон нийтэд сурталчилах	БТСГ, НЭМХ	ХХААХҮЯ, ЭМГ, ШУТИС	Эрүүл аж төрөх мэдлэг, арга барил эзэмших боломж нэмэгдэнэ.	Хоол.mn, mongoliansport.mn сайтын үйл ажиллагаа тогтмолжино.
62.	Хоол судлаач, эмчилгээний хоол зүйч, чийрэгжилт, биеийн тамирын багш, арга зүйч, эмч, ажилтны	ЭМЯ, БТСГ, НЭМХ-ХСТ	Өрх, сум, дүүргийн эрүүл мэндийн төв	Эмч, мэргэжилтэний мэдлэг мэдээлэл сайжирч улмаар хүн амын эрүүл мэндийн мэдлэг	Зохион байгуулсан сургалтын тоо

	хүнсний зохистой хэрэглээ, дасгал хөдөлгөөний талаарх мэдлэг, ур чадварыг сайжруулах сургалтыг үе шаттайгаар зохион байгуулах			боловсрол дээшилнэ.	
63.	Эрүүл мэнд, биеийн тамир, спорт, хоол тэжээл, хүнсний мэргэжилтэнд зориулсан “Хүнсний зохистой хэрэглээ, дасгал хөдөлгөөн” арга зүйн удирдамж боловсруулах, хэвлүүлэх	ЭМЯ, БТСГ, НЭМХ-ХСТ	Олон улсын байгууллагууд	Эрүүл мэнд, биеийн тамир, спорт, хоол тэжээл, хүнсний мэргэжилтэний мэдлэг, ур чадвар сайжрах нөхцөл бүрдэнэ.	“Хүнсний зохистой хэрэглээ, дасгал хөдөлгөөн” гарын авлагын хэвлэгдсэн тоо
64.	Олон нийтэд чиглэсэн эрүүл мэндийн үйлчилгээ үзүүлэгч байгууллагуудад олон улсын түвшинд зөвшөөрөгдсөн, нотолгоонд суурилсан гарын авлага, ном, материалаар хангах	ЭМЯ, НЭМХ-ХСТ, БТСГ	Олон улсын байгууллагууд	Орон нутаг, байгууллагын хүрээнд явуулах мэдээлэл сурталчилгааны материаллаг бааз сайжирна.	Мэдээлэл, сурталчилгааны материалын тоо
65.	Эрүүл мэндийн байгууллагуудын Биеийн тамир, чийрэгжилтийн төвийн сургалт сурталчилгааны багаж, хэрэгслийн хангамжийг сайжруулах	ЭМЯ, БТСГ	Сум, дүүргийн эрүүл мэндийн газар	Орон нутгийн байгууллагууд багаж тоног төхөөрөмжөөр хангагдана.	Хуваарилсан тоног төхөөрөмжийн тоо
66.	Эрүүл мэндийн салбарт хэрэглэгдэж байгаа нийтийн биеийн тамир, хүнсний зохистой хэрэглээг дэмжсэн багаж тоног төхөөрөмжийн хангамжид үнэлгээ хийж, цаашдын ханган нийлүүлэх төлөвлөгөө боловсруулах	ЭМЯ, НЭМХ-ХСТ, БТСГ	Олон улсын байгууллагууд	Хүнсний зохистой хэрэглээний багаж тоног төхөөрөмжийн одоогийн байдалд үнэлгээ хийгдэнэ.	Шаардлагатай тоног төхөөрөмжийн жагсаалт гарч, хангамжийн нэгдсэн төлөвлөгөө гарна.
67.	Үйлчлүүлэгчийн хоол тэжээлийн	НЭМХ-ХСТ	ДЭМБ,	Анхан шатны эрүүл мэндийн	“Tanita” багажаар

	байдалд цогц үнэлгээ өгөх зориулалт бүхий биеийн бүтцийг тодорхойлогч багажаар эрүүл мэндийн анхан шатны тусламж үзүүлэх байгууллагуудыг хангах		НҮБ-ын ХС	тусламжийн байгууллагад хүн амын хоол тэжээлийн байдалд үнэлгээ өгөх нөхцөл бүрдэнэ.	хангагдсан эрүүл мэндийн анхан шатны байгууллагуудын тоо
68.	Илч зарцуулалт хэмжигч багажаар хоёрдогч шатны эрүүл мэндийн байгууллагуудыг хангах	НЭМХ-ХСТ	ДЭМБ, НҮБ-ын ХС	Хүн амын зохистой хоол тэжээлийн мэдлэг, дадал хэвшинэ.	Илч зарцуулалт хэмжигч багажаар хангагдсан байгууллагуудын тоо
69.	Халдварт бус өвчний анхдагч эрсдэлт хүчин зүйлүүдийг бууруулах, эрүүл аж төрөх арга барилыг сурталчилсан компанит арга хэмжээг зохион байгуулах	ЭМЯ, ЭМГ, БТСГ	НЭМХ, Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ, харьяа агентлагууд	Хүн амд зөв зан үйлтэй болох, эрүүл аж төрөх талаарх сурталчилгааны хүртээмж сайжирна.	Компанит ажлын загвартай болно.
70.	Зөв хооллох, дасгал хөдөлгөөнийг дэмжих хэвлэл мэдээллийн байгууллагуудын оролцоог нэмэгдүүлэх, идэвхжүүлэх урамшуулалт ажил зохиох	БТСГ, ЭМГ, НЭМХ	Холбогдох төрийн бус байгууллага	Хэвлэл мэдээллийн байгууллагын оролцоо сайжирна.	Хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслээр гарч байгаа мэдээний тоо
71.	Өнөөдөр дэлхий дахинд гарч байгаа хүнсний бүтээгдэхүүний аюулгүй байдал, бүтэц, найрлага, шинэ технологи, биеийн тамирын шинэ мэдээ мэдээлэл бүхий олон нийтэд зориулсан кино, нэвтрүүлэг хийх, сэтгүүл гарган сурталчилах	БТСГ, НЭМХ	ЭМЯ, ХХААХҮЯ, ШУТИС, Холбогдох төрийн бус байгууллага	Хүнсний шинэ нэр төрлийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх, шинэ технологийн талаарх мэдээллийн хүртээмж сайжирна.	Олон нийтэд зориулсан кино, нэвтрүүлэг, сэтгүүлийн тоо
72.	Зөв хооллох, дасгал хөдөлгөөнийг	ЭМЯ,	БТСГ, НЭМХ	Бусад салбар, байгууллагуудын	Хамтын ажиллагаа

	дэмжих эрх зүйн болон материаллаг орчин бүрдүүлэх талаар нийгмийн бүхий л салбарын шийдвэр гаргагчид, бодлого боловсруулагчид, бизнес, үйлдвэрлэгчдийн мэдлэг, оролцоог нэмэгдүүлэх ухуулга, сурталчилгааны сургалт, уулзалт зохион байгуулах	ЭМГ	Бизнес, үйлдвэрлэл эрхлэгчдийн холбоо	хамтын ажиллагаа, оролцоо сайжирна.	сайжирна. Уулзалтын тоо
--	---	-----	---------------------------------------	-------------------------------------	-------------------------

Дөрөвдүгээр зорилт: Зөв хооллох, дасгал хөдөлгөөнийг дэмжих тандалтын тогтолцоог бэхжүүлнэ.

73.	Зөв хооллох, дасгал хөдөлгөөний чиглэлээр сургалт, судалгааны үндэсний баг байгуулах	ЭМЯ	Холбогдох байгууллагууд	Үйл ажиллагааны нэгдсэн зохицуулалт, ажлын уялдаа холбоо сайжирна	Сайдын тушаал гарна.
74.	НЭМХ-ийн ХСТ-ийн дэргэд “Шим тэжээл судлалын лаборатори” байгуулах	ЭМЯ, НЭМХ-ХСТ	Олон улсын байгууллагууд	Хүнсний тэжээллэгийн үзүүлэлтийг хянах чадамж сайжирна	Шим тэжээл судлалын лабораторийн тоо
75.	Зөв хооллох, дасгал хөдөлгөөнийг дэмжих үндэсний стратеги, үйл ажиллагаанд хяналт шинжилгээ, үнэлгээ хийх	ЭМЯ, БТСГ, НЭМХ	Холбогдох байгууллагууд	Стратегийн хэрэгжилт эрчимжинэ.	ХШҮ хийсэн ажлын тоо
76.	Амьдралын хэв маяг, зан үйлийг өөрчлөлттэй холбоотой эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажлын арга барилд сургах зорилгоор олон улсын зөвлөх урьж ажиллуулан судалгааны багийн гишүүдийг сургах	ЭМЯ, БТСГ, НЭМХ	Олон улсын байгууллагууд	Үндэсний мэргэжилтний мэдлэг, ур чадвар сайжирна.	Сургагдсан хүний тоо
77.	Нийтийн хоол үйлдвэрлэл	НЭМХ	ШУТИС,	Хоол цай, биеийн тамирын	Гарсан үнэлгээ,

	үйлчилгээний одоогийн байдалд үнэлгээ өгч зөвлөмж боловсруулж хэрэгжүүлэх		ХХААХҮЯ, МХЕГ	үйлчилгээний байгууллагуудыг хөгжүүлэх цаашдын чиглэл тогтоогдоно.	зөвлөмжийн тоо
78.	Нийтийн хоолны байгууллагуудын байр, тоног төхөөрөмж, материал хангамжийн хяналтыг тогтмолжуулах	МХЕГ	ЭМЯ, ХХААХҮЯ, ШУТИС	Хүн амын хэрэгцээнд нийцсэн орчинд чанартай үйлчилгээ явагдах нөхцөл бүрдэнэ.	Магадлан итгэмжлэгдсэн байгууллагын тоо
79.	Хүнсний бүтээгдэхүүний илчлэг, шимт бодисын үндэсний лабораторийг байгуулах	ЭМЯ, ХХААХҮЯ, НЭМХ-ХСТ	БОАЖЯ, МХЕГ, СХЗҮТ, ШУТИС	Хүнсний бүтээгдэхүүний илчлэг, шимт бодисын найрлагыг тодорхойлох, хянах оношлогооны чадамж сайжирна.	Хүнсний бүтээгдэхүүний илчлэг, шимт бодисын үндэсний лабораторын тоо
80.	Биеийн тамирын үйлчилгээний газруудын үйл ажиллагаанд үнэлгээ өгч зөвлөмж боловсруулж хэрэгжүүлэх	БТСГ	МХЕГ, Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ, харьяа агентлагууд	Хоол цай, биеийн тамирын үйлчилгээний байгууллагуудыг хөгжүүлэх цаашдын чиглэл тогтоогдоно.	Гарсан үнэлгээ, зөвлөмжийн тоо
81.	Биеийн тамирын байгууллагуудын байр, тоног төхөөрөмж, материал хангамжийн хяналтыг тогтмолжуулах	БТСГ	МХЕГ	Хүн амын хэрэгцээнд нийцсэн орчинд чанартай үйлчилгээ явагдах нөхцөл бүрдэнэ.	Магадлан итгэмжлэгдсэн байгууллагын тоо